

Ensimmäinen piirijako (1901).

Toukokuussa 1898 julkaistiin asetus, jossa maalaiskunnat velvoitettiin jakamaan alueensa kansakoulupiireihin niin, että pisin koulumatka ei yleensä olisi 5 km. pitempi. Samalla kunnat velvoitettiin perustamaan kansakoulu, jos tällaisessa piirissä ilmaantuisi vähintään 30 (9—12-vuotiasta) lasta kouluun panta- vaksi. Kansakoulujen perustamisvaatimusta siis tiukennettiin, ettei kukaan jäisi pois koulusta tilanpuutteen takia, kuten Pielisjärvel- läkin sattui.

Samana vuonna kunta maaherran määräyksestä ja yhteistoi- minnassa piiritarkastaja Heikki Alfred Sallménin (Salmenkallio, s. 26/5 1864 Ilmajoella, k. 24/7 1942 Helsingissä) kanssa ryhtyi toteut- tamaan tätä piirijako a ja suunnittelemaan koulujen paikkoja. Valittiin toimikunta, johon kuuluivat johtokunnan lisäksi talolliset Pekka Turunen Vuonislahden Saksalasta, Reittu Turunen Varpasen Varolasta, Olli Myllynen Vie'istä nro 27:ltä, Juho Meriläinen Uu- denkylän Ilvesvaarasta, Juho Tuhkanen Nurmijärveltä nro 4:ltä ja herastuomari Matti Härkönen Kontiovaaran Hangasvaarasta (k. 1920). Kokoonkutsujana oli E. Kyander. Ensimmäisen kokouk- sensa toimikunta piti 10/10 1898.

Samoihin aikoihin kunnallislautakunta sai tehtäväkseen tiedus- tella tulevien koulupiirien keskuksista myytäviä maatiloja, joissa olisi kasvava metsäpohja. Katsottiin näet olevan koululle ja opet- tajan virkaansa kiintymiselle eduksi, että tämä saisi harjoittaa kou- lun tilalla maanviljelystä.

Toimikunnan laatimaa piirijakoehdotusta kuntakokous käsit- teli ensi kerran 4/11 1899. Sellaisinaan hyväksyttiin Kolin, Hattu- vaaran, Jaakonvaaran, Matovaaran, Ikolanniemen, Lieksan, Kori- sevan, Kylänlahden, Varpasen, Vie'in, Nurmijärven, Vie'insuun, Pankajärven ja Pankakosken piirit. Toimikunnan kannattaman Kelvän piirin kokouksen enemmistö pitkän keskustelun jälkeen yhdisti Vuonislahden piiriin, koska Kelvällä oli lapsia vähän ja matka Vuonislahteen — joskin pitkä — valtamaantietä. Vuonis- järvellä taas oli lapsia paljon ja huono yhteys Vuonislahteen, joten

sen kinkerikunta erotettiin eri koulupiirikseen. Näin saatiin 16 koulupiiriä; niiden runkoina olivat kinkerikunnat, joita oli noin 30.

Maaherra ei piirijakoa kuitenkaan vahvistanut lähinnä tavattoman pitkien koulumatkojen takia. Toimikunta laati silloin edellisen pohjalla uuden ehdotuksen, jonka kuntakokous hyväksyi 20/10 1900. Ainoastaan Kelvän piiri tuli lisää. Laajoja koulupiirejään toimikunta perusteli seuraavilla syillä:

Pitäjän laitaseudut ovat harvaan asutut. Ei voi erottaa kyläryhmiä, joita yksinään voisi asettaa tarkasti rajoitetuiksi koulupiireiksi, sillä useimmat ovat muodostuneet monen kilometrin välimatkoilla olevista yksinäisistä taloista, ja kaikissa tällaisissa kylissä ei ole läheskään niin paljon kouluikäisiä olevia lapsia, että »tulevaisuudessakaan voitaisi näitä järjestää eri koulupiireiksi» noudattamalla asetuksen määräyksiä enintään 5 km:n koulumatkoista.

Näin syntyi 17 koulupiiriä, jotka nyt — 40 vuotta myöhemmin — ovat melkein jokainen jakaantuneet pienemmiksi, salopiiritkin vastoin silloisen toimikunnan ennustuksia, mikä osoittaa asutuksen voimakasta kehittymistä 40 vuoden ajalla. Saadaksemme havainnollisen kuvan silloisten koulupiirien laajuudesta, mainitsemme myös niistä syntyneet uudet koulupiirit:

1. Kolin piiri (sai koulun 1896; tällä hetkellä 1946 2 yläkoulun ja 1 alakoulun opettaja): Siihen kuului osittain Pielisen saarella, osittain manterella Juuan rajaa vasten oleva harvaan asuttu Hattusaari, joka v:sta 1927 (1+1) muodostaa oman piirinsä. Jeron koulupiiri — yhteinen Kontiolahden kanssa — erosi 1945 (1+0).

2. Hattuvaaran piiri (2+1) (1897): Se käsitti vähäväkisiä tukkiyhtiöille pilkkahinnasta pohjineen myytyjä kyliä. Eronneet: Kontiovaaran (1+0) (1925), Kitsinvaaran (1+0) (1930) ja Hirvivaaran (1+0) (1936) koulupiirit eri kouluiksi.

3. Jaakonvaaran piiri (1+0)¹⁾ (1907): Siihen kuului Kuorajärven »vähälukuinen» kylä Ilomantsin rajalla. Se sai koulun 1937 (1+1). Hönttö erosi eri kouluksi 1943 (1+0).

4. Kelvän piiri (1+) (1909): Silloin »vähäpätöinen» kylä.

¹⁾ Kuoran, Jaakonvaaran, Höntön, Sokojärven ja Matovaaran kyläläiset anoivat maantietä Ilomantsin rajaan 1892. Kunta kääntyi avunpyynnöllä valtion puoleen. Anomuksen laati op. Ikonen. Vuosisadan vaihtuessa tämä em. kylien kehitykselle korvaamattoman arvokas tie valmistui.

5. Vuonislahden piiri (1+1) (1888): Siitä erosi Mäntyvaara 1938 (1+0).

6. Vuonisjärven piiri (1+1) (1907): Erosi Julkuvaara 1938 (1+0).

7. Matovaaran piiri (1+1) (1911): Siihen kuului myös »vähälukuinen» Sokojärvi, joka sai koulun 1932 (1+0).

8. Ikolanniemen piiri (1+1) (1910): Sanotaan nykyisin Märäjälahden piiriksi.

9. Lieksan piiri (2+2) (1873): Sanotaan nykyisin Rantalän piiriksi. Vuosisadan vaihteessa asutus oli jo tiheä ja lapsia paljon, puuhattiin kolmatta opettajaa. Jo 1898 ajateltiin varsinaista kirkonkylää kauppalaksi, kun siinä oli »45 eri asuntoa ja 10 avonäistä kauppaa yhden km²:n alalla». Piiristä ovat eronneet Partalanmäki (1921), Lamminkylä (2+1) (1927), Lieksan kauppala (1936), Surpeenvaara (2+2) (1937) ja Merilä (1+1) (1937).

10. Korisevan piiri (2+1) (1906): Siitä erosivat Ruosma 1931 (1+1) ja Vaaralahti 1934 (1+0).

11. Kylänlahden piiri (2+1) (1886): Vuosisadan vaihteessa oli asutus 5 km:n ulkopuolella harvaa. Siitä erosi Vaaraniemi 1935 (1+0).

12. Vie'insuun piiri (2+1) (1902): V. 1922 siitä erosi Murtoranta (1+1).

13. Varpasen piiri (2+1) (1906): Mätäsvaara erosi 1943 (2+2).

14. Vie'in piiri (1+1) 1888): Siihen oli yhdistettynä osa hajanaista Uttakylää, osan kuuluessa Nurmijärven piiriin. Siitä erosi 1930 Siltavaara (1+0) ja 1938 Joki-Vieki (2+1). Piiriä sanotaan nykyisin Ylä-Vie'in piiriksi.

15. Nurmijärven piiri (1+1) (1911): Savijärvi erosi 1936 (1+0) ja Kivivaara 1937 (1+0).

16. Pankajärven piiri (1+1) (1929): Saarivaara erosi 1931 (1+1).

17. Pankakosken piiri (5+1) (1908): Siihen luettiin tieyhteyksien takia kuuluviksi pienet Polvivaaran ja Ruunaan rajakylät. Ruunaa sai koulun 1923 (1+1).

Piirijako sai lainvoiman 1901. Ensi kerran sitä korjailtiin 1904 johtokuntien jakamisen yhteydessä. Tällä hetkellä (1946) on koulupiirejä, joissa toimii koulu — muutamat vuokrahuoneistoissa ja 4 parakeissa — maalaiskunnan puolella 41 ja kauppalassa 2. Pari kolme uutta piiriä on hankkeilla. Pielisjärven kunnan kansakoululaitoksen kehitys meidän vuosisadallamme on ollut valtava. Vuosina 1900—10 jo syntyi 8 uutta koulua!